

школі, оволодіння формами, методами, засобами, новітніми технологіями здійснення навчально-виховного процесу в навчальних закладах різних типів.

У процесі педагогічної практики студенти насамперед адаптуються до діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу, знаходять своє місце у взаємодії учнівського і педагогічного колективів, усвідомлюють й оцінюють правильність професійного вибору, наявність у себе необхідних якостей для педагогічної діяльності. У період практики здійснюється ефективна навчальна робота, спрямована на формування професійних навичок, активної життєвої позиції, сукупності громадянських і моральних якостей майбутнього педагога. Це початок формування професійної майстерності майбутнього вчителя.

Висновки... Отже, педагогічна практика майбутніх учителів початкової школи – складний, багатогранний і багатофакторний освітній процес, що потребує затвердження системи стандартів з кожного освітньо-кваліфікаційного рівня та профілю підготовки, напрацювання адекватних загальноєвропейських принципів побудови навчального процесу (педагогічних практик зокрема), а також запровадження єдиних схем оцінювання досягнень студента (із урахуванням наукових досліджень, власних методичних розробок студента), що позитивно вплине на якість підготовки фахівців.

Література

1. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: Монографія / Людмила Вікторівна Коваль. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.
2. Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Монографія/ Інна Вікторівна Мороз. – К. : ТОВ «Освіта Україна», Коо, 2005. – 278 с.
3. Найдьонов І.М. Педагогічна практика студентів музично-педагогічних факультетів: навчально-методичний посібник. Вид. 3-є, доповнене / І.М.Найдьонов, В.Л.Бриліна, А.В.Сидоренко. – К.: Освіта України, 2006. – 180 с.
4. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. (Документи і матеріали 2003-2004 рр.) / [за ред. В.Г. Кременія]. – Тернопіль: ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – 147 с.

Анотація

У статті розкриваються організаційні аспекти методики проведення педагогічних практик студентів факультету початкового навчання, окреслено завдання та діяльність на практиці майбутніх учнів із урахуванням загально навчальних технологій на основі впровадження кредитно-модульної системи освіти в Україні.

Аннотация

В статье раскрываются организационные аспекты методики проведения педагогических практик студентов факультета начального обучения, очерчено задания и деятельность на практике будущих учителей с учетом общеучебных технологий на основании внедрения кредитно-модульной системы образования в Украине.

Summary

The article describes the organizational aspects of the teaching practices methods of students of Primary Education Department, tasks and activities outlined in practice with regard to future students all educational technologies based on the introduction of credit-modular system of education in Ukraine.

Ключові слова: педагогічна практика, навчальний процес, освіта, майбутні педагоги початкової школи, інновації.

Ключевые слова: педагогическая практика, учебный процесс, образование, будущие педагоги начальной школы, инновации.

Key words: pedagogical practice, the learning process, education, future teachers, primary school, innovation.

Подано до редакції 14.03.2011.

УДК 378:013+604.2+741.6

© 2011

Таама Аль-Атабі Аяд Хаяві

ГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний рівень підготовки педагогічних кадрів передбачає диференційований підхід до формування професійної культури, які сприяє розвитку особистості, самопізнання, духовної реалізації і самовизначення студентів як професіоналів. Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема формування професійно-художньої культури не знайшла достатнього рішення в наукових дослідженнях. Формування професійно-художньої культури розглядається як категорія, що характеризує діяльність творця художніх цінностей, витворів мистецтва.

Вищевикладене дозволяє визначити проблему дослідження. Проведений аналіз науково-методичних робіт показав, що спеціальні дослідження, присвячені формуванню професійно-художньої культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, її системному обґрунтуванню і методології практично відсутні. Це зумовило необхідність проведення теоретико-методологічного аналізу даної проблеми, розробки змісту і структури, а також визначення провідних тенденцій і шляхів вдосконалення підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Теоретичні і методологічні аспекти формування професійної культури як в період навчання студента у вузі, так і в ході професійної діяльності розглядаються в роботах З.Батишева, Є.Бондаревської, А.Деркача, Е.Зєєра, І.Ісаєва, Н.Кузьміної, Н.Постникова, В.Сластеніна та ін.

Художня культура є складовою культури естетичної і є діяльністю людини в художньо-образному відображенні миру у всьому його різноманітті, його проектуванні і втіленні в новій реальності. До функцій естетичної культури дослідники відносять: залучення до духовної культури як способу передачі загальнолюдських цінностей, сприйняття і відтворення етичного саморозвитку особистості, оновлення мистецтва, реалізація творчих здібностей [5].

У дослідженні Є.Бондаревської підкреслюється, що професійна культура обумовлена духовною своєрідністю особистості, її виборчим відношенням до цінностей утворення і виховання, власною педагогічною позицією в рішенні загальних задач, авторським почерком, а також індивідуальною перевагою педагогічних систем, технологій, методик. Професійно-художню культуру розглядає як вид культури суспільства, який полягає в образно-творчому відтворенні природи, суспільства і життєдіяльності людей засобами народної художньої культури і професійного мистецтва [2].

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у теоретичному дослідженні сутності та визначенні критеріїв оцінки рівня професійно-художньої культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження... Дослідження проблеми формування професійно-художньої культури студентів засобами графіки утруднене цілим рядом чинників. На наш погляд до них відносяться: неоднозначність тлумачення базових культурологічних понять, неопрацьованість педагогічних і методичних прийомів навчання цьому важливому виду художньої діяльності. Формування культури професійного мислення, цілеспрямований розвиток здібностей людини є істотним чинником навчання студентів основам графічної діяльності.

Формування професійно-художньої культури студентів є однією з найважливіших задач становлення їх як особистості, осмислення, духовно-етичного і творчого залучення до діяльності; це розвиток здібностей до повноцінного сприйняття і правильного розуміння прекрасного в мистецтві і дійсності; прагнення до творення і затвердження смислової змістовності виразного миру. Формування професійно-художньої культури особистості – це певний рівень розвиненості смаку молодого фахівця, що поєднує в собі широкий діапазон відчуттів, об'єм знань і умінь, а також акцентування питань педагогіки, психології, історії мистецтва, тенденцій і явищ розвитку художньої культури, науки і виробництва [4].

Таким чином, можна стверджувати, що художня культура як складова професійної культури реалізує свою функцію розвитку особистості студента тільки в тому випадку, якщо вона активізує, спонукає її до діяльності і чим різноманітніше і продуктивно значуща діяльність, тим ефективніше відбувається оволодіння загальнолюдською і професійною культурою. Діяльність особистості якраз і є тим механізмом, який дозволяє перетворити сукупність зовнішніх явищ у власне розвиваючі зміни, в новоутворення особистості як продукту розвитку.

Формування професійно-художньої культури майбутнього педагога в галузі графічної діяльності здійснюється в єдності внутрішнього світу людини і його зовнішнього образу і включає розвиток художнього смаку (як психологічного механізму адекватного сприйняття творів мистецтва); формування художньої свідомості (поглядів, пізнань, ідеалів); художньої освіти (розширення знань в галузі педагогіки, психології, історії і теорії мистецтва, естетики та інших наук). Формування професійно-художньої культури залежить від ступеня освоєння студентом знань, умінь і навиків в галузі художньої, графічної діяльності.

Серед наукових напрямів і підходів найбільш концептуально близькими до досліджуваної нами проблеми є діяльнісний, який базується на інтерпретації культури як способу людської діяльності і розвитку особистості. Стосовно специфіки графічної діяльності можна стверджувати, що реалізація змісту професійно-педагогічної і графічної освіти забезпечують розвиток професійно-художньої культури майбутнього педагога образотворчого мистецтва.

У нашому дослідженні графічна діяльність як частина професійної культури студентів базується на послідовному виконанні навчальних завдань з метою засвоєння бази теоретичних і практичних знань, умінь і навиків і є цілісною дидактичною системою, заснованою на творчому набутті знань в процесі роботи над заданою темою. Графічна діяльність створює умови для взаємодії, взаємопроникнення дисциплін художнього, психолого-педагогічного і технологічного циклів і забезпечує можливість найбільш грамотного виконання завдань з профільюючих дисциплін.

Нами виділені основні, на наш погляд, особливості графічної діяльності студентів:

- особливості естетичної, художньо-графічної, творчої уяви і мислення, що забезпечують відбір головного, найістотнішого, конкретизацію і узагальнення образу, створення оригінальної композиції;
- властивості зорової пам'яті, які сприяють створенню яскравих зорових образів і успішній трансформації їх в художній графічний образ;

- емоційне відношення (розвинені естетичні відчуття) до сприйнятого явища;
- вольові властивості особистості, що забезпечують практичну реалізацію творчих задумів.

Процес творчості неможливий без упровадження персонального комп'ютера в процес навчання основам графіки. Важливо, що графічна підготовка студентів повинна відповідати вимогам, що швидко змінюються, з боку освіти, науки і виробництва.

Розвиток інтерактивного спілкування з комп'ютерами – реальний перехід до творчих методів обробки зображень, перенесення кольорів, дизайном графічних об'єктів. Комп'ютерна графіка відкриває великі перспективи при проектуванні, дизайні і наукових дослідженнях.

Графічна підготовка фахівців вимагає перш за все постановки творчих задач у виконанні різних розумових операцій в практичній діяльності. У зв'язку з цим, нами визначені наступні задачі: забезпечення міжпредметних зв'язків, науковості і глибини процесу творчої діяльності у напрямі художнього, графічного, візуального і композиційного проектування і моделювання; оволодіння набором засобів і методів при виконанні тематичних завдань, навчально-дослідницької роботи, художньо-образної, графічної виразності.

Ми вважаємо, що систематичне і стійке прагнення студентів до набуття навиків у художньо-графічній діяльності успішно впливатиме на процес естетичного виховання і художньо-графічної освіти студентів, а його результативність, на наш погляд, залежить від наступних чинників:

- захопленості і зацікавленості у власній творчій, художньо-графічній діяльності;
- використання різної техніки, способів і прийомів художньо-графічних і композиційних рішень;
- розвитку логічного, конструктивного і художньо-образного мислення.

Для формування професійно-художньої культури майбутніх педагогів образотворчого мистецтва необхідні наступні якості, як наприклад: пізнавальні, які визначаються об'ємом і якістю інформації, і включають психологічні якості, що забезпечують продуктивність пізнавальної діяльності; морально-етичні, які зумовлюються придбаними особистістю у процесі соціалізації етичними нормами, життєвими цілями, переконаннями; комунікативні якості залежать від уміння спілкуватися і контактів, встановлюваних з іншими людьми; естетичні зумовлюються рівнем змісту і умінням бачити прекрасне у житті і в творчості, оскільки творчість у графічній діяльності завжди пов'язана з відривом від стандартного, стереотипного мислення і пошуком нового, новаторського у всіх аспектах, у використанні нових технологій, новому виразі композиційної закономірності і створенні своєрідного, яскравого образу.

Відповідно до теоретичного дослідження сутності і структури професійно-художньої культури нами були виділені критерії оцінки рівня професійно-художньої культури майбутніх педагогів образотворчого мистецтва: мотиваційний, естетичний і творчий.

Мотиваційний критерій. Ми вважаємо, що професійна культура майбутніх педагогів не може виникнути поза мотиваційною сферою, а значить, рівень її сформованості і визначатиме міру усвідомленості цієї культури, її розуміння і результативності. Тому основними показниками цього критерію ми обрали: розуміння мети професійної діяльності педагога образотворчого мистецтва; задоволеність професійним вибором; усвідомлення цінності професійних знань і умінь.

Естетичний критерій характеризує специфіку професійної діяльності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, яка включає наявність у студентів певних художніх знань і умінь, художнього смаку, розвиненого абстрактного і просторового мислення.

Творчий критерій включає проявлення активності, наявність вміння ставити і самостійно вирішувати основні задачі професійної діяльності: прогностичні, організаційні, коректувальні.

На основі виділених нами критеріїв ми визначили рівні сформованості професійної культури майбутніх вчителів образотворчого мистецтва: високий, середній і низький.

Низький рівень: характеризується слабким усвідомленням цінності професійних знань; низьким рівнем готовності в рішенні задач практичної спрямованості; репродуктивною побудовою художньої діяльності; слабким усвідомленням необхідності удосконалення професійних якостей; ускладненнями в самооцінці професійних якостей.

Середній рівень: спостерігається тенденція до стійкого ціннісного відношення до професії; усвідомлюється роль професійних знань; успішно розв'язуються прогностичні задачі, що містять у собі планування діяльності, передбачення її результатів; спостерігається творча активність в рамках відтворюючої діяльності, перехід від репродуктивних форм до пошукових; усвідомлюється необхідність удосконалення професійних якостей.

Високий рівень характеризується наявністю професійних якостей; стійким відношенням до професійної діяльності; усвідомленням цінності професійних знань умінь і навиків, наявністю художнього смаку, знанням закономірностей графічного процесу, умінням працювати з кольором, творчим підходом у рішенні поставлених задач, самостійності.

Результати, одержані в ході констатувального експерименту, дозволили визначити загальні недоліки:

- відсутність уявлень про конкретні цілі і задачі роботи;

- невміння визначати етапи роботи у графічній діяльності;
- невміння працювати з графічними матеріалами і інструментами, аналізувати і оцінювати результати своєї праці;
- незнання законів графічної діяльності.

Висновки. Таким чином, залучення уваги до графічної діяльності і навчально-виховних засобів забезпечать високу професійно-художню підготовку майбутнього педагога образотворчого мистецтва для оволодіння ними методами педагогічного, функціонального, художнього і візуального аналізу, оцінки, прийомами композиції і колірних рішень.

Організація процесу графічної підготовки студентів у рамках дисциплін предметного блоку, на нашу думку, повинна ґрунтуватися на узгодженому використанні традиційних і нових технологій освіти, перш за все, на активних методах навчання, орієнтованих з одного боку на проблемні, проектні, дослідницькі методи, а з іншого – на індивідуалізацію навчання і удосконалення планування колективно-групової навчальної діяльності. Таким чином, будуть створені передумови для успішного розвитку особистості і формування професійно-художньої культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Література

1. Ананьев Б.Г. Структура индивидуального развития как проблема современной педагогической антропологии. / Б.Г.Ананьев // Избр. психологические труды : в 2-х т. / Ред. А.А.Бодалев, Б.Ф.Ломов, Н.В.Кузьмина. – М. : Педагогика, 1980. – Т.2 – 287 с.
2. Бондаревская Е.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: Учеб. пособие для студ. сред. и высш. пед. учеб. завед., слушателей ИПК и ФПК / Е.В. Бондаревская, С.В. Кульневич. - Ростов-на-Дону : Твор. центр "Учитель", 1999. – 560 с.
3. Выготский Л.С. Психология искусства. / Л.С.Выготский. – Минск : Современное слово, 1998. – 480 с.
4. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И.Ф.Исаев. – М. : Академия, 2002. – 208 с.
5. Педагогика : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А.Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А.Сластенина. – М. : Издательский центр "Академия", 2002. – 576 с.
6. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / Под ред. П.И.Пидкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 2001. – 640 с.
7. Постников Н.О. Графический дизайн в системе эстетического воспитания и художественного образования школьников среднего и старшего подросткового возраста на уроках изобразительного искусства : дис.... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н.О.Постников. – М. : 1995. – 244 с.
8. Рубинштейн СЛ. Основы общей психологии: в 2Т. /С.Л. Рубинштейн. - М. : Педагогика, 1989. –Т.1. – 334 с, Т.2. – 328 с.

Анотація

У статті розглядається проблема формування професійно-художньої культури студентів, особлива роль в якій відводиться графічній діяльності.

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования профессионально-художественной культуры студентов, особая роль в которой отводится графической деятельности.

Summary

The article discusses the problem of forming a professional artistic culture of the students, That the special role of it is the graphic activity.

Ключові слова: професійна культура, художня культура, професійно-художня культура, графічна діяльність.

Ключевые слова: профессиональная культура, художественная культура, профессионально-художественная культура, графическая деятельность.

Key words: professional culture, art culture, professional and artistic culture of the teacher in fine arts.

Подано до редакції 15.03.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Інжестойковою В.О.

УДК 37.037

© 2011

Тарарак Н.Г.

ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... На сучасному етапі розвитку вітчизняної системи освіти особливої актуальності набувають процеси вдосконалення музично-естетичного виховання учнів, а також підготовки педагогічних кадрів, здатних ефективно вирішувати завдання естетичного виховання на всіх етапах